

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

Анотація. Розглянуто головні цілі управління ризиками, виявлено важливі елементи системи управління ними, визначено основні етапи ризик-менеджменту.

Аннотация. Рассмотрены главные цели управления рисками, выявлены важнейшие элементы системы управления ними, определены основные этапы риск-менеджмента.

Annotation. The main aims of risk management are considered, the important elements of the management system are revealed, the basic stages of risk-management are determined.

Ключові слова: ризик, ризик-менеджмент, управління ризиками, ідентифікація, аналіз, контроль, моніторинг.

Реалізація інноваційного шляху розвитку неможлива без вирішення проблем економічної стабілізації та забезпечення стійкості банківської системи України. Сучасний стан вітчизняного банківського ринку значною мірою спричинений не тільки нестабільністю на світових фінансових ринках, але й чинниками мікросередовища, зокрема недосконалою системою управління ризиками [1, с. 194].

Питанням управління ризиками банківських установ приділяють увагу багато вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Просович О. П. [1], А. Єкушов [2] та Різник В. В. [3]. У роботах цих вчених досліджено проблеми подолання окремих видів ризику банківської діяльності, розроблено методи оцінювання ризику, проаналізовано основні тенденції розвитку банківської системи. Недостатньо вивченими залишаються питання формування ефективної системи управління ризиками у банках як визначального фактора забезпечення їхньої фінансової стійкості та прибутковості.

Перш за все необхідно визначити цілі управління ризиками. А. Єкушов [2, с. 53–58] виділяє дві основні цілі управління ризиком:

1. Підтримка ризику на рівні не вище заданого. Дійсно, у кожному банку свої вимоги до рівня ризику, які залежать від вимог центрального банку, стану ринку, стратегії банку (агресивна, обережна тощо). Згодом банк може послабити вимоги до ризику (наприклад, якщо не вдається отримувати достатній прибуток) або, навпаки, підвищити їх.

2. Мінімізація ризику при деяких заданих умовах (наприклад, при заданому рівні прибутку).

Наведені положення, на думку автора, цілком можна розглядати як завдання управління ризиками банку, однак не як головну мету функціонування системи управління ризиками.

У 2004 році НБУ запроваджує принципово новий концептуальний підхід до нагляду за банківськими установами, який викладений у методичних рекомендаціях щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту в банках та системи оцінки ризиків [4]. Суть концепції полягає у необхідності створення кожною банківською установою комплексної системи ризик-менеджменту, яка б забезпечувала надійний процес управління усіма видами ризику на усіх рівнях організації, зокрема з урахуванням взаємного впливу різних категорій ризиків, а також сприяла б вирішенню питання конфлікту завдань між необхідністю отримання доходу та мінімізацією ризиків.

Отже, мета управління ризиками – сприяти підвищенню вартості власного капіталу банку, одночасно забезпечуючи досягнення цілей багатьох зацікавлених сторін, а саме: клієнтів та контрагентів; керівників; працівників; спостережної ради й акціонерів (власників); органів банківського нагляду; рейтингових агентств, інвесторів та кредиторів; інших сторін.

Управління ризиками – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює їх моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків [1, с. 195].

Виходячи із запропонованого визначення управління ризиками, метою системи управління банківськими ризиками автор вважає визначення та утримання такого рівня ризиків, який дозволить реалізувати стратегічні цілі банку. Відповідно задачами системи управління ризиками банку є аналіз, прогнозування, моніторинг, контроль та регулювання ризиків.

Система ефективного управління ризиками потрібна для забезпечення стійкого безперервного функціонування і розвитку банку шляхом своєчасної ідентифікації, запобігання або мінімізації ризиків, що є загрозою для бізнесу і репутації банку, здоров'я персоналу та майнових інтересів акціонерів банку [3, с. 2].

Елементарний склад системи управління банківськими ризиками характеризується різноманіттям трактувань. Так, І. Лаврушин [5, с. 185] пропонує такий перелік елементів: суб'єкти управління; ідентифікація ризику; оцінка ступеня ризику; моніторинг ризику.

При цьому автор розподіляє елементи системи та її суб'єктів, до яких він відносить: керівництво банку, що відповідальне за стратегію і тактику, спрямовані на зростання прибутку при припустимому рівні ризиків; комітети, що приймають рішення про ступінь певних видів фундаментальних ризиків, які може прийняти на себе банк; підрозділ банку, що займається плануванням його діяльності; аналітичні підрозділи, що відповідають за комерційні ризики, пов'язані з напрямками діяльності цих підрозділів; юридичний відділ, що контролює правові ризики.

реалізація кредитної політики;
установлення нормативів і лімітів;
управлінський облік та фінансовий аналіз;
вимоги до звітності та документообігу;
інформаційно-аналітична служба;
розподіл повноважень у процесі прийняття рішень;
моніторинг;
аудит;
служба безпеки.

Процес управління банківськими ризиками становить послідовність таких етапів:

1-й: усвідомлення наявності ризиків, визначення причин їх виникнення та ризикових сфер;

2-й: обчислення величини ризиків за допомогою кількісних методів;

3-й: мінімізація ризиків шляхом використання відповідних методів [6, с. 189].

Провідні вчені в галузі ризик-менеджменту виділяють чотири етапи: ідентифікацію, аналіз, планування та моніторинг ризиків [1, с. 196].

Таким чином, система управління ризиками – єдність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують здійснення процесу управління ризиком [7, с. 89].

Узагальнюючи досвід щодо запровадження комплексної системи ризик-менеджменту, зазначимо, що управління ризиками неможливе без правильної системи розподілу повноважень, пророблених посадових інструкцій, досконалих каналів передачі інформації тощо [5, с. 88].

Наук. керівн. Тисячна Ю. С.

Література: 1. Просович О. П. Управління ризиками комерційного банку [Електронний ресурс] / О. П. Просович, К. В. Процак. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2010_684/41.pdf. 2. Екушов А. Моделирование рисков в коммерческом банке / А. Екушов // Банковские технологии. – 2008. – № 1. – С. 53–58. 3. Різник В. В. Ризик-менеджмент в управлінні проектами [Електронний ресурс] / В. В. Різник. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Riznyk%20V.pdf. 4. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : Постанова Правління Національного банку України від 02.08.2004 р. № 361 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/361.pdf. 5. Лаврушин О. И. Банковское дело / О. И. Лаврушин. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 672 с. 6. Кльоба В. Л. Вдосконалення ризик-менеджменту комерційного банку / В. Л. Кльоба // Науковий вісник НТЛУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – С. 187–196. 7. Турко М. О. Теоретичні основи управління ризиками підприємства / М. О. Турко // Економіка підприємства та управління виробництвом. – 2007. – № 5. – С. 85–89.